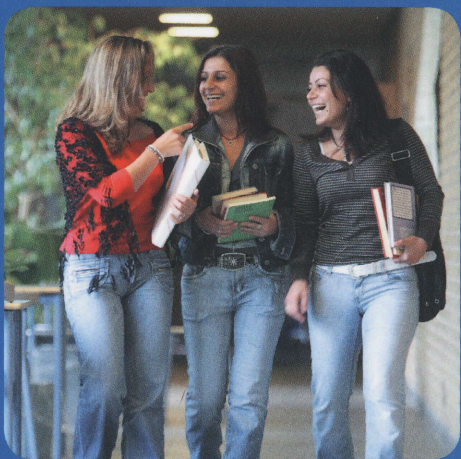

INTEGRATION

Unge, netværk og indsatser i udsatte boligområder

Videnscenter
for Integration
Randers

Kvindelige iværksættere med anden etnisk baggrund

Af Tina Wilchen Christensen, konsulent KulturelKalkule og Kirsten Larsen, konsulent ProHuman

Kvinder med anden etnisk baggrund end dansk savner anerkendelse af deres erfaringer og uddannelser og lettere adgang til netværk. Det er nogle af konklusionerne i en undersøgelse¹, der ser nærmere på en gruppe kvinders erfaringer som iværksættere.

Undersøgelsens formål

Undersøgelsen tegner et nuanceret billede af kvindelige etniske iværksættere og deres potentiale og barrierer for opstart af egen virksomhed. En del af undersøgelsen afdækker kvindernes behov for rådgivning og om den eksisterende rådgivning svarer til de behov som kvinderne har.

Undersøgelsesrapporten formidler resultaterne af en kvalitativ interviewundersøgelse som omfatter 10 iværksætterrådgivninger og 25 kommende og igangværende kvindelige iværksættere.

Et portræt af kvinderne

Undersøgelsen definerer "etnisk" som at have en anden kulturel baggrund end skandinavisk. Kvinderne i undersøgelsen kommer fra Afrika, Mellemøsten, Asien og Øst og Vesteuropa.

Kvinderne har startet egen virksomhed eller har seriøst overvejet at starte. De er både traditionelle "iværksættere" og vidensiværksættere.

Vi har valgt at definere traditionelle iværksættere som kvinder med en kort eller ingen uddannelse. Ofte er de beskæftiget indenfor handel og service som fx frisører eller i butik. Vidensiværksætterne har alle en længere eller mellemlang akademisk uddannelse. I de fleste tilfælde er det den uddannelsesmæssige baggrund, som danner grundlag for virksomhedens aktiviteter, og de er ofte beskæftiget med rådgivningsvirksomhed.

---

¹ Undersøgelse og efterfølgende rapport "Kvindelige iværksættere med anden etnisk baggrund" er lavet af konsulenterne Tina Wilchen Christensen og Kirsten Larsen for Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration, 2006.

Manglende godkendelse af uddannelse og tidligere erfaring kan føre til iværksætteri

Et fokuspunkt i den danske integrationsdebat har været jobmuligheder for grupper med anden etnisk baggrund. Nogle politikere har fremhævet, at man kan få et job, hvis man bare bliver ved med at søge, og at man ikke skal lade sig slå ud af at få nogle afslag. Andre har fremhævet firmaer med god succes med at ansætte folk med anden etnisk baggrund. I forhold til jobmuligheder viser vores undersøgelse, at det er meget meget svært – eller næsten umuligt - at bruge sin tidligere uddannelse og/eller jobberfaring i Danmark. Det virker som om, der er et meget stort uudnyttet potentiale hos mange mennesker med anden etnisk baggrund.

Kvinderne har flere forskellige årsager til at ville være selvstændige, ofte er det en drøm, men manglende jobmuligheder er også en drivkraft for mange af de interviewede. Nogle af kvinderne fortæller, hvordan de på sprogskolen har fået at vide, at hvis de har et rengøringsjob om 1 år, så skal de være glade, på trods af ellers lange uddannelser og erhvervs erfaring fra deres oprindelsesland.

Som skrevet, er en fællesnævner for de kvinder, som er kommet til Danmark som voksne og færdiguddannede, at de ofte ikke kan bruge deres uddannelse eller erhvervs erfaring i Danmark. Det gælder absolut størstedelen af kvinderne uanset om de kommer fra Øst eller Vesteuropa, Rusland, Afrika, Mellemøsten eller Latin Amerika. Det har heller ingen betydning hvad de tidligere har arbejdet med eller er uddannet indenfor. De har alle forsøgt at få job med den baggrund de kommer med, men for de flestes vedkommende uden held. En af kvinderne fortæller hvordan hun næsten var færdig med økonomi og jura fra universitetet i Moskva, men at hun ikke har kunnet få noget af det godkendt i Danmark. Resultatet er at hun er startet forfra med HH og videre til Handelshøjskolen i København. Som en anden kvinde siger:

”Jeg har taget en ny uddannelse, fordi jeg fik at vide, at jeg ikke kunne bygge videre på min uddannelse som civiløkonom i markedsføring fra Bosnien. Min uddannelse fra Bosnien er oversat til dansk, men den er aldrig blevet vurderet.”

Accept eller modstand fra det danske samfund

Mange af kvinderne har erfaring for, at det er svært at slå igennem på det danske marked, både som iværksætter og/eller lønmodtager. De har mange forskellige erfaringer, men fælles for langt de fleste er, at disse er negative. Negative oplevelser bliver ofte knyttet til det faktum, at kvinderne har anden etnisk baggrund end dansk. Det er oplevelser af ikke at være accepteret, ikke at få arbejde eller godkendelse. Det giver en del af kvinderne den følelse, at det er en hindring at kunne to sprog flydende og have kendskab til to forskellige kulturer, frem for den fordel, de mener, at det burde være.

Kvinderne giver udtryk for, at selv om de har samme kvalifikationer som danske kollegaer, er der så meget skepsis i forhold til deres etniske baggrund, at det er meget sværere at få opbygget den tillid, som gør at de får opgaven. De synes, de skal bevise meget mere, og at de ikke er "gode nok" set med danske øjne. De føler også, at både erhvervs erfaring og uddannelse fra hjemlandet eller tredje land ikke bliver tillagt nogen betydning i Danmark.

Som en kvinde siger:

"Jeg vil gerne arbejde med plantebeskyttelse, men synes det er meget svært at finde ud af, hvordan det fungerer her. Der tager tid at bygge det hele op og forklare hvem man er, når de ikke kender ens job erfaring og hvad det vil sige. Det er svært at gennemskue systemet og de navne man får kontakt til, - hvad skal man gøre med dem? Måske tror de om udlændinge, at vi er så dumme og primitive, at vi ikke kan tælle og at vi ikke er gode nok for danskere."

En anden kvinde beskriver forskellen på at være dansk eller etnisk iværksætter således:

"Rent fagligt går vi igennem det samme, men vi har længere at gå end de har. Jeg synes, jeg startede helt åbent og skulle bygge relevante kontakter op. Men det har meget med kultur at gøre. Ting er meget skjulte og koderne er svære. I Israel kan man spørge familien og de andre, om de ved noget. Man har et fundament, når man er hjemme. Men alle ens kompetencer bliver nulstillet og man kommer under begrebet "udlænding". Man bliver holdt på afstand, når man er udlænding."

Andre har oplevet at de bliver talt ned til eller får tilbud om hjælp til at finde et rengøringsjob, som denne kvinde fortæller:

"Jeg har oplevet, at jeg som asiatisk kvinde, der vil være iværksætter ikke bliver taget alvorligt. Både af nogle danskere og nogle med anden etnisk baggrund. Folk taler nedsættende og behandler mig ikke altid med respekt. Det er især folk med en høj uddannelse, som tror at jeg er ufaglært og ledig, og bare skal have et rengøringsjob. Jeg har ikke mødt nedsættende holdninger i den rådgivning, jeg har modtaget, og her er jeg blevet taget alvorlig. Jeg har oplevet til et informationsmøde, at der var nogle som ikke præsenterede sig, så jeg ikke vidste hvem de var og andre som ikke tog mig alvorligt, men talte ned til mig. Blandt andet var der en som sagde, at han kunne da godt skaffe mig et rengøringsjob, men det kan jeg selv klare, det behøver jeg ikke hjælp til."

De kvinder som har flest negative erfaringer, er dem som ser mindst danske ud.

Integrationsdebatten og mediernes fokus på etniske grupper i samfundet vil også have en indflydelse på, hvordan man bliver opfattet og behandlet i det offentlige rum og man har som individ, ikke meget kontrol over hvordan omverdenen vælger at definere en.

Etniske netværk

Kvinderne refererede til forskellige netværk, både etniske -, familiære -, professionelle og uformelle danske netværk. Der er meget stor forskel på, hvilke af disse netværk der har den største betydning, og det varierer meget hvordan de forskellige typer af iværksættere bruger deres forskellige netværk.

Interviewene viser at kvindelige iværksætteres brug af netværk, afhænger af type af virksomhed, uddannelse, personlighed, familierelationer eller om man er dansk gift. Flere af de kvindelige iværksættere refererer til deres etniske netværk og svinger mellem at tillægge det meget stor betydning eller betragte det som en hæmsko. Det etniske netværk bliver ofte en hæmsko, hvis kvinderne bryder med normer og værdier. Som en siger:

"Det er svært at være kvinde over 35 og fraskilt, her i byen. Man bliver udsat for rygter og sladder, fra de andre kvinder. Jeg har mistet en masse tolkeopgaver på grund af det. Det er en lille by og folk kommer til kommunen og fortæller noget. Folk tror, at jeg som tolk har sladret til kommunen om, at de har taget på ferie uden at melde det, for at beholde bistandshjælpen. De siger også, at da jeg fik penge til et lille projekt, så måtte det være fordi jeg havde fortalt kommunen noget".

Her var der ikke tale om nogen bestemt nationalitet, men snarere at værdierne i netværket er meget traditionelle og konservative. Nogle af kvinderne giver udtryk for, at det har været en hård kamp at få sin ide igennem og siden at opnå respekt i rollen som iværksætter. Dog har især vidensiværksættere positive erfaringer med at udnytte deres etniske netværk som en forretningsmæssig fordel. De ser det etniske netværk som en ekstra ressource, der giver adgang til specifikke muligheder. De bruger netværket fagligt og forretningsmæssigt, hvis de arbejder i en niche, hvor ens kulturelle kompetencer har stor betydning. F. eks i forhold til nyhedsformidling, kommunikation, specifik viden eller kontakter i hjemlandet. En journalist siger:

"Jeg er desuden med i et netværk af udenlandske journalister, og så bruger jeg mit netværk i hjemlandet. Disse to netværk giver indirekte kontakter og opgaver. Folk læser det, jeg har skrevet og ser mit navn ved artiklen. De kontakter mig så, og spørger om jeg kan skrive det og det. Desuden giver det faglig input og mulighed for diskussion og dialog".

I disse tilfælde skaber det etniske netværk i hjemlandet både kontakt og nye relationer. Netværket genererer opgaver og forretning, og det bliver brugt til at få viden og rådgivning.

Professionelle netværk

Professionelle netværk, enten fagligt og brancheorienterede tillægges både fagligt, socialt og personlig betydning. Kvinderne i undersøgelsen ser det professionelle netværk, som et sted med mulighed for at hente ressourcer og sparring, og hvor der er mulighed for at diskutere faglige ting.

De faglige – branche relaterede netværk ser ud til at generere opgaver. Det er typisk de kvinder, som har været i gang som selvstændige i længere tid, der er med i disse netværk. Det er også i disse netværk, de forretningsmæssige relationer opstår, og hvor man får adgang til de mere lukkede uformelle branchenetværk.

Mange af de nystartede vidensiværksættere er ikke med i brancherelaterede netværk. De har typisk tilknytning til netværk der er bredere funderet, i flere tilfælde kvindenetværk. En af de meget nystartede vidensiværksættere siger:

"Jeg er med i Morgendagens Heltinder, Webgirls og mindre netværk, og så har iværksætterkurset lavet sit eget lille netværk. Jeg har også forsøgt at skabe mit eget netværk med fagligt indhold".

Denne gruppe bruger netværkene til at bekræfte identiteten som iværksætter, og er ikke opmærksomme på, at faglige netværk kan generere opgaver eller kan være forretningsudviklende.

De professionelle eller semiprofessionelle iværksætternetværk, er der hvor man, som ny iværksætter, har mulighed for at finde rollemodeller og sparringspartnere. En del af vidensiværksætterne har også fået hjælp af danske kvinder, via professionelle netværk. Kontakt med danske kvinder eller med en dansk mentor bruges sjældent af de traditionelle iværksættere. Det er en erfaring, at en dansk mentor faktisk giver adgang til formelle kontakter eller til uformelle danske netværk. Flere af de nystartede vidensiværksættere har hørt om og fået kontakt med de professionelle netværk gennem iværksætterkurser, som de har gået på. Nogle har også lært betydningen af netværk, og er blevet bedre til at bruge det. De danske professionelle netværk er ikke interessante for de traditionelle iværksættere, eller også ved man ikke, at de eksisterer, og hvad de skal bruges til. De, der ikke kender til de professionelle netværk, er også typisk dem, der ikke har fået nogen form for rådgivning. Nogle af de traditionelle iværksættere kan se en fordel i danske professionelle netværk. De vil måske gerne bruge dem, men finder det svært, at finde ud af hvordan man kommer i kontakt.

To iværksætterrådgivninger efterlyser direkte en nytænkning af netværksideen, når det drejer sig om traditionelle kvindelige iværksættere. De mener ikke, at de danske relaterede professionelle netværk er relevante for denne gruppe af iværksættere. Afstanden er for stor.

Uformelle danske netværk

De fleste vidensiværksættere har et dansk relateret netværk, og de tillægger det en ret stor betydning. De fleste af de traditionelle iværksættere tillægger ikke et dansk netværk stor betydning, og de har kun i begrænset omfang danske kontakter. Flere af vidensiværksætterne giver udtryk for, at de har meget sværere ved at skabe danske forretningsmæssige relationer. De efterlyser to ting. Dels mener de, at de mangler kontakter, der kan give dem branchespecifik information; kontakter som kan fortælle dem mere om, hvordan branchen fungerer, give dem nøglen til at forstå beslutningsprocesser og de uformelle spilleregler indenfor bestemte brancher.

Dels efterlyser de "døråbnere" til eksakte virksomheder og til branchenetværk, hvor det er svært at få adgang. Kvinderne siger, at de mangler relationerne, ikke kan etablere kontakten, og står udenfor. De mangler den danske uformelle kontakt og relation, der opstår som resultat af fælles uddannelse, arbejde eller fritid. Det der skaber fornemmelsen af at man har noget til fælles eller kender hinanden. En kvinde siger således:

"Jeg har brug for netværk. Det er svært for mig at komme ind, selv om jeg gør alt for at komme ind og komme i kontakt med danskere. Når det er svært for mig, som er " en der måske bliver smidt ud af døren, men så kommer ind af vinduet", jeg gør alt for at blande mig med danskere, og er en som har meget gå-på-mod, så må det være svært for andre at bryde mønstrene. Man bruger en masse tid og energi på at komme i kontakt, og på at komme ind et eller andet sted".

Hos flere af vidensiværksætterne, især de nystartede bliver netværk diskuteret ivrigt. De snakker om, at de har et for lille netværk, og at det er svært at skabe sig et dansk netværk.

Kvindelige iværksættere med anden etnisk baggrund end dansk oplever således både accept og modstand fra det danske samfund i deres iværksætteri. De møder udfordringer i forhold til viden og brug af både etniske, danske og professionelle netværk, og ud over dette er der interne forskelle i kendskab til eksisterende netværk.

Den generelle oplevelse af netværksskabelse blandt de etniske iværksætterkvinder i undersøgelsen er, at det er svært at skabe kontakt på tværs af netværk, og her kunne der derfor være brug for nytænkning.

Tina Wilchen Christensen er cand. polit. i antropologi og stifter af konsulentfirmaet KulturelKalkule, www.kulturelkalkule.dk

Kirsten Larsen er cand. scient.soc og stifter af konsulentfirmaet ProHuman. www.prohuman.dk